

Ανθρώπινα δικαιώματα

Δικαίωμα ονομάζεται κάθε λογική απαίτηση του ανθρώπου, που εναρμονίζεται με την ανθρώπινη φύση και δε βλάπτει τους συναθρώπους του και το κοινωνικό σύνολο.

Παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων

A. Στον τρίτο κόσμο

- Πείνα και εξαθλίωση.
- Ανεργία.
- Έλλειψη παιδείας.
- Στέρηση ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων.
- Αυθαίρετες φυλακίσεις, εκτοπίσεις, βασανιστήρια σε βάρος των πολιτών.
- Οικολογική καταστροφή.
- Αλλοτρίωση της πολιτιστικής κληρονομιάς εξαιτίας της παγκοσμιοποίησης.

B. Σε πολιτικούς πρόσφυγες

Ο πολιτικός πρόσφυγας, που ουσιαστικά εξαναγκάζεται να ζήσει σε μια ξένη χώρα, στερείται:

- Τα δικαιώματα στην ιδιοκτησία, στην περιουσία, στην αξιοπρεπή διαβίωση.
- Σε πολλές περιπτώσεις το δικαίωμα στην εργασία.
- Τα πολιτικά του δικαιώματα («εκλέγειν», «εκλέγεσθαι»).
- Τη δυνατότητα να εκφράζεται και να επικοινωνεί στη γλώσσα του ή να ακολουθεί τα ήθη και τα έθιμα του.

Γ. Σε μετανάστες

Ο μετανάστης, που φεύγει από τη χώρα του για να βελτιώσει τις συνθήκες της ζωής του, στερείται:

- Το δικαίωμα στην αξιοπρεπή διαβίωση. Εργάζεται σκληρά, αμείβεται ελάχιστα, δεν έχει ασφάλιση.
- Γίνεται θύμα ρατσιστικών συμπεριφορών και εθνικιστικών εκδηλώσεων.
- Αντιμετωπίζει την καχυποψία και την εχθρότητα ολόκληρου του κοινωνικού φάσματος.
- Το κράτος και η αστυνομία δείχνουν προκατάληψη και σκληρότητα, που συχνά οδηγούν σε αυθαιρεσίες σε βάρος του.

Δ. Σε παιδιά

α) στον Τρίτο Κόσμο

- Στέρηση του δικαιώματος στη ζωή (πείνα, αρρώστιες, ανθυγιεινές συνθήκες διαβίωσης).
- Άσκηση βίας, κακοποίηση, εξώθηση στην πορνεία.

β) στη δύση

- Στέρηση του δικαιώματος στην υγιεινή ζωή, μακριά από τη φύση.
- Στέρηση της αγάπης και του ενδιαφέροντος των γονιών τους.
- Πολλά παιδιά αντιμετωπίζουν τον υπερπροστατευτισμό της οικογένειας και, κατά συνέπεια, τον περιορισμό της ελευθερίας τους

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

«Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι σε αξιοπρέπεια και δικαιώματα, είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση και έχουν την υποχρέωση να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφότητας».

(Οικουμενική Διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε., 1946)

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Ατομικά, κοινωνικά, πολιτικά, εθνικά δικαιώματα	Το δίκαιο της πυγμής
Οικουμενική Διακήρυξη δικαιωμάτων	Δημοκρατική κοινή γνώμη
Δημοκρατία	Παιδεία ανθρωπίνων δικαιωμάτων
Ανεκτικότητα στο διαφορετικό	Διεθνείς οργανισμοί Κράτος
Ρατσισμός, κοινωνικός αποκλεισμός	δικαίου και πρόνοιας Ο άνθρωπος ως μοναδική αξία

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Τα ανθρωπίνια δικαιώματα διακρίνονται σε:

- α. Ατομικά ή θεμελιώδη:** ζωή, αξιοπρέπεια, τιμή, ασφάλεια, περιουσία, ελευθερία λόγου, ιδιωτικότητα (οικογενειακό άσυλο, απόρρητο επικοινωνιών, προσωπικά δεδομένα), ανεξιθρησκία..
- β. Κοινωνικά:** εργασία, μόρφωση, ψυχαγωγία, κοινωνική ζωή, υγεία, κοινωνική με: -μνα, ποιότητα ζωής, ισότητα.
- γ. Πολιτικά:** «εκλέγειν», «εκλέγεσθαι», «συνέρχεσθαι», «συνεταιρίζεσθαι», ενημέρωση, ισονομία..
- δ. Εθνικά:** εθνική ανεξαρτησία, εθνικός αυτοπροσδιορισμός, εδαφική ακεραιότητα, διατήρηση της πολιτιστικής ιδιαιτερότητας και εθνικής ταυτότητας (γλώσσα, παράδοση κ.ά.)

Η ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΚΟΣΜΟ

Η εδραίωση της δημοκρατίας και η γενικότερη οικονομική και πολιτιστική πρόοδος των κοινωνιών επέτρεψε την κατανόηση της αξίας των δικαιωμάτων για την ευτυχία του ανθρώπου και την ανάπτυξη των λαών και του πολιτισμού. Στοιχεία που πιστοποιούν αυτή τη διεύρυνση των δικαιωμάτων, τόσο σε επίπεδο διακηρύξεων όσο και σε επίπεδο Εφαρμογής τους, είναι:

- Η Οικουμενική Διακήρυξη των δικαιωμάτων του ανθρώπου (Ο.Η.Ε., 1948) και η Διακήρυξη των δικαιωμάτων του παιδιού (Ο.Η.Ε., 1959).
- Η θεσμοθέτηση διεθνών οργάνων που ελέγχουν την εφαρμογή τους σε όλο τον κόσμο και η αναγόρευση του Ο.Η.Ε. σε παγκόσμιο θεσμικό προστάτη των δικαιωμάτων.
- Η δημιουργία ειδικών θεσμών για την κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων και των βασανιστηρίων.
- Η αναγνώριση των δικαιωμάτων των εργαζομένων.
- Η διασφάλιση των δικαιωμάτων των προσφύγων και των μειονοτήτων.
- Η προστασία της γυναίκας και του παιδιού.
- Τα δικαιώματα που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος.

Η ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Τα ανθρωπίνια δικαιώματα προάγουν το σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και εξασφαλίζουν την πρόοδο των λαών και του πολιτισμού, καθώς:

1. Καταξιώνουν τον άνθρωπο ως οντότητα, αφού δημιουργούν τις συνθήκες για την προσωπική του ανάπτυξη, καλλιέργεια και πρόοδο, όπως τη μόρφωση, την υγεία και την εργασία, αγαθά απαραίτητα για την αυτοπραγμάτωση και την ευτυχία του ανθρώπου.
2. Συμβάλλουν στην πραγμάτωση και εδραίωση της δημοκρατίας, όχι μόνο ως πολιτικού συστήματος, αλλά και ως τρόπου ζωής, εξασφαλίζοντας την αξιοπρέπεια, την ελευθερία και την ισότητα όλων των ανθρώπων.

3. Αποτελούν συντελεστή κοινωνικής συναίνεσης και ευρυθμίας, καθώς αμβλύνουν τις κοινωνικές αντιπαραθέσεις και καλλιεργούν τη συλλογικότητα και το αίσθημα δικαίου και συνυπευθυνότητας.
4. Διαμορφώνουν ευνοϊκές συνθήκες για την ανάπτυξη του πολιτισμού, των γραμμάτων, των τεχνών και των επιστημών, επειδή ευνοούν την ελεύθερη διακίνηση ιδεών και την επικοινωνία των πολιτισμών.
5. Είναι προϋπόθεση για την εξασφάλιση της ειρήνης, της ασφάλειας και της ευημερίας όλων των κοινωνιών. Οι ανισότητες, η καταπίεση και ο πόλεμος δημιουργούν αναταραχές και προβλήματα, τα οποία επηρεάζουν τη ζωή σε όλο τον πλανήτη.

Η ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ

Παρά την πρόοδο που έχει συντελεστεί τις τελευταίες δεκαετίες με την εδραίωση της δημοκρατίας και την προστασία και διεύρυνση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διαπιστώνουμε και σήμερα φαινόμενα παραβίασης τους, ιδιαίτερα σε υπανάπτυκτα και απολυταρχικά κράτη. Τέτοια φαινόμενα είναι:

1. Ο πόλεμος, η τρομοκρατία, η εγκληματικότητα και η θανατική ποινή, τα οποία υποβιβάζουν και σχετικοποιούν την αξία της ανθρώπινης ζωής.
2. Οι ισχυροί του πλανήτη, οι οποίοι επιβάλλουν το δικαίο της πυγμής, επεμβαίνοντας στα εσωτερικά άλλων κρατών, καταπατώντας την εθνική ανεξαρτησία, το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης και κατά συνέπεια την αξιοπρέπεια των λαών.
3. Αυταρχικά καθεστάτα που συνεχίζουν αναιδώς τη δράση τους και διατηρούν ή ενισχύουν σκοταδιστικούς και προσβλητικούς για τον άνθρωπο θεσμούς (π.χ. βασανιστήρια, λογοκρισία, θανατική ποινή κ.ά.).
4. Ο υποσιτισμός και η φτώχεια, που στερούν από τους πολίτες, ιδιαίτερα του Τρίτου κόσμου, το βασικό ανθρώπινο δικαίωμα διατροφής και διαβίωσης σε ένα ανεκτό επίπεδο.
5. Το δικαίωμα στη διαφορετικότητα, το οποίο «συνθλίβεται» από το ρατσισμό, τις διακρίσεις, την έλλειψη ανεκτικότητας και το φανατισμό. Ο «άλλος» γίνεται συχνά στόχος κακομεταχείρισης, κακοποίησης και ρατσιστικής αντιμετώπισης.
6. Η εκμετάλλευση της παιδικής εργασίας και η κακοποίηση παιδιών, η χρησιμοποίησή τους από το οργανωμένο έγκλημα και η συμμετοχή τους σε στρατιωτικές ομάδες αποτελούν μελανό στίγμα του πολιτισμού μας.
7. Η καταπίεση της γυναίκας, κυρίως σε κοινωνίες θεοκρατικές, η οποία δικαιολογείται με το πρόσχημα της προσήλωσης στη θρησκεία ή την παράδοση.
8. Η ιδιωτική ζωή που μετατρέπεται από τα μέσα ενημέρωσης σε τηλεοπτικό θέαμα και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η οποία θυσιάζεται στο βωμό του κέρδους και της δημοσιογραφικής «επιτυχίας».

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΑΤΗΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Οι ρίζες/αιτίες των παραπάνω φαινομένων καταπάτησης των δικαιωμάτων είναι ανάγκη να αναζητηθούν, τόσο στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης, όσο και στην ίδια την ανθρώπινη φύση. Ειδικότερα:

1. Η επιδίωξη ατόμων, κοινωνικών ομάδων ή πολιτικών σχηματισμών για επιβολή η όξυνση του ανταγωνισμού οδηγούν στον εξαναγκασμό των αδύναμων από τους ισχυρούς.
2. Τα ανταγωνιστικά οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα των κρατών και η αλαζονεία των ισχυρών προκαλούν διαμάχες και συγκρούσεις που καταλήγουν στην επιβολή του δικαίου της πυγμής.
3. Η προσπάθεια διατήρησης της εξουσίας και ελέγχου της κοινής γνώμης από διεφθαρμένους ηγέτες σε ολοκληρωτικά καθεστάτα έχει ως αποτέλεσμα πρακτικές και συμπεριφορές που προσβάλλουν την αξιοπρέπεια και την αξία της ανθρώπινης ζωής.
4. Οι μεγάλες αντιφάσεις - αντιθέσεις της εποχής μας (ανισότητα, φτώχεια, οικολογικό αδιέξοδο κ.ά.) τροφοδοτούν την εκμετάλλευση ανθρώπων και λαών.
5. Το τεχνοκρατικό πνεύμα της εποχής μας ευνοεί την επιδίωξη μιας χωρίς όρια τεχνοοικονομικής ανάπτυξης, η οποία στρέφεται ενάντια στο περιβάλλον, την ποιότητα ζωής και τον άνθρωπο.
6. Οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα, που βρίσκονται διάχυτα στην κοινωνία, διαιωνίζονται και αναπαράγουν διακρίσεις, φανατισμό και βία.
7. Η άγνοια, η ανοχή και η παθητική στάση των πολιτών σε φαινόμενα παραβίασης των δικαιωμάτων ενθαρρύνουν την καταπάτησή τους από τους μηχανισμούς της εξουσίας.

ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η ευαισθητοποίηση και η δραστηριοποίηση για την προάσπιση των δικαιωμάτων αποτελεί στην εποχή μας δημοκρατική και ανθρωπιστική επιταγή. Γι' αυτό επιβάλλεται;

1. Η δημιουργία υπεύθυνων και δημοκρατικών πολιτών

- * Ενημέρωση, πληροφόρηση, ενδιαφέρον και ευαισθητοποίηση.
- * Ενεργοποίηση, συμμετοχή σε ομάδες εθελοντικής προσφοράς και σε εκδηλώσεις συμπαράστασης και αλληλεγγύης.
- * Δημοκρατικό ήθος, διαλλακτικότητα και ανεκτικότητα.
- * Σεβασμός στα δικαιώματα των άλλων ως καθημερινή στάση ζωής. Καταπολέμηση των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων.

2. Η καλλιέργεια της παιδείας των ανθρώπινων δικαιωμάτων

- * Ενημέρωση των νέων από το σχολείο για φαινόμενα παραβίασης των ανθρώπινων δικαιωμάτων στην εποχή μας.
- * Καλλιέργεια της ανεκτικότητας, της ανθρωπιάς και διαμόρφωση οικουμενικής και πολυπολιτισμικής συνείδησης.
- * Όξυνση της κριτικής σκέψης του νέου και αποφυγή του φανατισμού και των προκαταλήψεων.

3. Η ενίσχυση και η εδραίωση των δημοκρατικών θεσμών και του κοινωνικού κράτους

- * Διασφάλιση της ισονομίας και της αξιοκρατίας από την πολιτεία.
- * Μέριμνα για τις μειονότητες, προστασία των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, δημιουργία ευκαιριών για όλους, πολιτική εξάλειψης της ξеноφοβίας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- * Στήριξη και ενίσχυση του εθελοντισμού, οργανώσεων και πρωτοβουλιών, ως αναγκαίο συμπλήρωμα του κράτους πρόνοιας.

4. Η αναβάθμιση του κύρους και του ρόλου των διεθνών οργανισμών

- * Αυτονόμηση των διεθνών οργανισμών από πολιτικές και εθνικές εξαρτήσεις και κυρίως από αυτές των ισχυρών κρατών. Αποφυγή της επιλεκτικής στάσης απέναντι σε καθεστώτα και κυβερνήσεις, η οποία δημιουργεί καχυποψία και επιφέρει την ανυποληψία των Ηνωμένων Εθνών.
- * Διεθνής έλεγχος με τη θέσπιση οργάνων και μηχανισμών για την επόπτευση της διασφάλισης των ανθρώπινων δικαιωμάτων σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Στιγματισμός των φαινομένων αλαζονείας.
- * Διακρατική συνεργασία με στόχο τη δικαιότερη κατανομή του πλούτου παγκόσμια, την καταπολέμηση του υποσιτισμού και της φτώχειας και την εξασφάλιση ενός ανεκτού επιπέδου διαβίωσης για όλους τους κατοίκους του πλανητικού χωριού.

5. Η διαμόρφωση μιας παγκόσμιας δημοκρατικής κοινής γνώμης

- * Υπεράσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων ανεξάρτητα από εθνικά ή φυλετικά κριτήρια.
- * Εδραίωση της δημοκρατίας, που αποτελεί προϋπόθεση της προστασίας των ελευθεριών και των δικαιωμάτων των πολιτών.
- * Ανάδειξη και προβολή των φαινομένων καταστρατήγησης των δικαιωμάτων από το γραπτό και ηλεκτρονικό τύπο και τους πνευματικούς ανθρώπους. Διαφώτιση της κοινής γνώμης και αποφυγή αναπαραγωγής και ενίσχυσης προκαταλήψεων και ξеноφοβικών συμπεριφορών.